

פרשת תזריע - מצורע התורה היא תיקונו של האדם

לבין תיקונו של האדם ודרך השפעתה עליו, שהנה הגרי"ס כתב באור ישראל (אג' ל') שישנם ב' אופנים שבהם יכול האדם לנהוג בדרך הישרה, האופן הראשון הוא ע"י כיבוש המידות הרעות, והאופן השני הוא ע"י תיקון המידות הרעות.

וההבדל בין שני האופנים הללו, שענין ה'כיבוש' הוא שעדיין יש לאדם מידה רעה כל שהיא שמעולם לא תיקנה אך אינו נותן למידה זו לפרוץ החוצה, וזהו עניין 'כיבוש' כלו' שהמידה עודנה קיימת אך האדם מצליח לשלוט עליה. אך הגם שמידה זו אינה פועלת בו מ"מ היא עדיין קיימת, וכמו שכאשר כובשים עיר, כל עוד מחזיקים עליה עול בכח רב אינה מתמרדת, אך ברגע שתשתחרר מהעול מיד תתפרץ ותמרוד כבתחילה, ופעמים אף יתכן שתתמרד ללא שישחררו ממנה את עולה, והיא לפתע תתמרד ותגבר נגד הכובש. וכמו"כ לגבי מידות רעות שעל אף ויתכן שהאדם גובר על מידה מסויימת זמן רב אך הוא עדיין בסכנה ששוב תפרוץ בו המידה הזו.

אך האופן השני שהוא תיקון המידות הרעות הוא הגורם לכך שהמידה הרעה תעלם לגמרי וכלל לא תמצא באדם, ובכך דרכו בטוחה ושמורה.

והנה באבות (פ"ג מ"ד) המשנה מונה כמה דרגות שיש בישראל זו למעלה מזו, וכך מובא שם 'חביב אדם שנברא בצלם, חיבה יתירה נודעת לו שנברא בצלם' ומעל דרגה זו אומרת המשנה 'חביבים ישראל שנקראו בנים למקום, חיבה יתירה נודעת להם שנקראו בנים למקום', ומעל זה 'חביבים ישראל שניתן להם כלי חמדה שבו נבראו שמים וארץ, חיבה יתירה נודעת להם וכו', ע"כ. ונמצא שלוש מעלות, א. מעלת 'צלם א-לוקים' שלזה שייך כל מי שהוא ממין ה'אדם'. ב. מעלת 'בנים למקום' שלזה שייכים רק ישראל. ג. מעלת 'שניתן להם כלי חמדה' דהיינו התורה הקדושה, שבשעה שיצאו ממצרים נאמר בהם "הללו עבדי ה'" שנעשו עבדי ה' ולא עבדי פרעה, אבל במתן תורה יצאו מדרגת עבדים ונעשו בנים למקום, ובזה יתרון ישראל על כל שאר אומה"ע.

ונראה לבאר, שהחילוק העיקרי שבין 'עבד' ל'בן', הוא שעבד משועבד לרבו בע"כ ולא מרצונו ורק מכח השיעבוד הוא עושה ככל אשר הוא מצווים אותו, משא"כ בן שמשמש את אביו בגלל שהוא אוהב אותו ולא מכח הרגשה כפייתית.

ונראה כי שתי בחינות אלו של העבד לעומת הבן מקבילים

א

"דבר אל בני ישראל אשה כי תזריע וילדה זכר" (פי"ב פ"ב)
כתב רש"י, 'אמר ר' שמלאי כשם שיצירתו של אדם אחר כל בהמה חיה ועוף במעשה בראשית, כך תורתו נתפרשה אחר תורת בהמה חיה ועוף, ע"כ.

מבואר ברש"י שתורת האדם והבריאה קשורים זה לזה, דאל"ה לא היה עניין להסמיך הלכותיהן של חיה ועוף להילכותיו של אדם רק משום שכבר הוסמכו זל"ז במעשה בראשית. ואכן צ"ב מהו הקשר והשייכות שביניהם, וביותר הק' המהר"ל (שם בגור אריה) שהרי בסדר הבריאה מבואר שישנה סיבה לכך שנברא האדם לאחר כל הברואים, והוא כדי שבשעה שיתגאה יאמר לו הקב"ה יתוש קדמך (סנהדרין לח א') ועוד יש טעמים אחרים שם, וא"כ קשה כיון דאותם טעמים לא שייכים כאן, א"כ בתורתן למה מקדים בהמה חיה ועוף לתורת האדם.

ומבאר המהר"ל ז"ל, ויש לומר, דגם תורתן איך יהיו מתנהגים הוא דבר דומה לבריאה, כמו שהבריאה הוא תיקונם, הכי נמי תורתם היא תקון הוויתם. לכך, כשם שמקדים בבריאה חיה ועופות - הכי נמי בתורתן, דאין התורה אלא גמר תיקונם. ובשביל כך אמרו (שבת פח.). הוסיף ה"א בשישי (בראשית א, לא), לומר שכל מעשה בראשית היו תלויים ועומדים עד ששי בסיון, אם יקבלו ישראל התורה - מוטב, ואם לאו יחזרו לתוהו ובוהו. וזהו מפני שאין גמר בריאתן רק על ידי התורה, שהיא מתקן העולם, והוא עיקר תיקונו, ואם לא יקבלו יחזור לתוהו ובוהו, שאין כאן תקון, ולפיכך הכל שם בריאה הוא, ע"כ. וביאור דבריו, שהרי כל דבר בעולם נברא חסר מן השלמות, ותקנתו היא רק התורה שמתקנת המציאות, וע"כ גם תורת האדם הינה חלק מהבריאה, דהיינו שהבריאה עצמה היא תיקון עצם הדברים ותורתם היא תיקון הוויתם, ולכן כשם שבריאתו של אדם וכו' כך גם תורתו באחרונה.

נמצא שישנו עניין משותף בין יצירתו של האדם לבין תורתו, שיצירתו בימי בראשית היא רק היצירה החיצונית שלו, ואילו התורה זהו התיקון הפנימי והרוחני שבו שצריך לגרום לו שיגיע לסוף בריאתו ושלמותו, ונבוא לבאר הדברים.

ב

הנה אנו רואים שישנו קשר מהותי בין צורת לימוד התורה

ניסמך אליו בפרשה זו כעין אותם סמיכויות של מעשה בראשית והמסתעף.

ג

ואפשרות התיקון מגיעה ע"י לימוד התורה, שכשאדם לומד את התורה כראוי ומתחבר אליה הוא מיד מתעלה על ידה, והזמנים שבהם נמדד כמה חיבור יש לאדם עם התורה הקדושה זה בזמנים שמחוץ לסדרים, כגו' בימי שישי ושבת וכן בלילות, שבזמנים אלו אין חיוב ללמוד מצד המסגרת הישיבתית ושאר עניינים המחייבים ללמוד, ומי שבכ"ז לומד כראוי זהו סימן לכך שהתורה באמת תיקנה אותו והוא זה שעובד את ה' מאהבה ולכן גם כשאין מחייבים חיצוניים הוא ממשיך לנהוג בצורה הנכונה, אבל מי שברגע שאין לו מחייב חיצוני הוא מתפרק לחלוטין והרי הוא מגלה בכך שאין לו שום קשר עמוק עם התורה וכל הלימוד שלו הוא רק מתוך כפייה כעבד, והוא מפסיד את כל המעלות הגדולות ואת תיקון האדם שהתורה אמורה לפעול בו ולתקנו.

וזאת עבודתנו בימים אלו של ספירת העומר, להכיר ולהפנים את מעלת התורה שעלינו ללומדה מאהבה ולהראות שאנו רוצים להתחבר אליה ולהשיג עוד ועוד חלקים ממנה, וככל שנשתדל יותר ללמוד מתוך אהבת התורה ומתוך אהבת ה' שנתן לנו את התורה, כך נגיע יותר לדרגת 'בנים' שעושים מאהבה ונזכה בעז"ה להגיע מוכנים לקבלת התורה.

לשני הדרכים המוזכרים בדברי הגרי"ס, שהעבד מקביל לבחינת ה'כיבוש' שהרי כל מה שהוא עושה הוא רק מחמת מה שמחויב, ואילו הבן הוא בבחינת התיקון, שמגיע לדרגה שעושה מרצונו בלא שום כפייה. ונמצינו למדים שזו סגולת התורה, שע"י כך שעמ"י קיבלה היא גורמת לתיקון המידות ומקרבת את האדם אל הצד הטוב ביותר ומרוממת אותו לעבוד את ה' מאהבה.

ומפני זה התורה היא באמת מתנה מאת הקב"ה, שעל ידי קבלתה התגלתה אלינו חיבתו של הקב"ה אלינו, וכעניין 'חביבים ישראל שניתן להם כלי חמדה שבו נבראו שמים וארץ', כלו' שבנתינה הזאת כלולים שני עניינים, תחילה יש את עצם גילוי החיבה מהקב"ה, שעל ידי שנתן לנו את תורתו הפכנו לבניו והנתינה הזו גורמת לנו שנעבדה מאהבה, [כלו' שעצם הנתינה כשלעצמה היא סיבה שנעשה מאהבה כבנים באופן של 'תיקון', ולא בכפייה כעבדים באופן של 'כיבוש'].

ומעבר לאהבה זו שיש לנו מעצם קבלת התורה, נוסף על כך גם סגולתה של התורה שהיא הכלי חמדה שעל ידה נבראו שמים וארץ, ולכן כיון שהיא ניתנה לנו, ממילא קבלנו את האפשרות לשנות את עצמינו על ידה ולתקן את עצמינו בצורה מושלמת ממש כשם שהיא יצרה את הבריאה כולה.

וזוהי ההקבלה שבין יצירת האדם בצורתו הגשמית לבין ההלכות בהם עליו לנהוג וע"י כך לתקן את עצמו, וממילא

ממ"ח קנייני התורה - היציאה מגדרי הטבע

איתא במסכת אבות (פ"ו) 'התורה נקנית בארבעים ושמונה דברים', וכתב החזו"א (איג' ד') 'וכל המרבה בקניני התורה מרבה תורה, ונראה שכוונתו ע"פ מה שכתב באיג' ג' 'כל שהאדם מרבה בשבירת המידות מרבה חיים, כי שבירת המידות היא הריגת החיים השטחיים' וכו'. דיסוד קניני התורה הוא הרוממות והיציאה מפשטות החיים, דעל ידה יוצא האדם מהחיים השטחיים הזורמים במרוצת החיים, ורואה שלכל דבר יש תוכן ופנימיות. וכך כתב גם באו"ב (ג, ט) 'וז"ל, 'ואמרו שהתורה נקנית במ"ח קניינים וכולם יציאה מגדרי הטבע והרגל האשיות להכנס בדרכי השלימות', והיינו דיסוד הקניינים הוא להתרומם מעל גדרי הטבע ורק כך שייך להתחבר לתורה המרוממת.

ודוגמא לדבר, שהלא זה דבר ידוע שבשעה שרוצים לזרוק טיל למרחק בכדי שיעוף צריך להתמודד עם כח המשיכה שמעכב תעופתו, והפיתרון לכך שכאשר יורים את הטיל בתנופה גדולה מוציאים אותו לחלל ששם כבר לא שולט כח המשיכה וכך הוא יכול לעוף באין מפרע. כמו"כ אנו ברצוננו לעלות ולהתקדם, אלא שיש את החומריות שהיא כח משיכה המעכבנו מלהתעלות, הפיתרון לזה שנשקיע בלהתנתק מכח המשיכה החומרי ע"י שנתחזק בקניני התורה שבזה אנו הופכים את הגשם לרוח ומתנתקים מהחומר, ויוצאים מהחיים הפשוטים לחיים עם תוכן ופנימיות.

במדרש ויק"ר מבואר שלומדים ממ"ח קניינים מזה שכתוב בתורה ממ"ח פעמים 'באר', והטעם שנלמד דוקא מ'באר', מאחר ויש חי' בין בור מים לבאר, שבור הוא התכנסות מים במידה מסוימת, משא"כ באר הוא מקור מים הנובע דע"י שחופרים באדמה יכולים להפוך המקום למעיין נובע, ואי"ז סתם מים שמונחים על האדמה בלא שום קשר וחיבור. וזה טעם הלימוד, שעניין הבאר להפוך את האדמה למקור של מים בפנ"ע ע"י שחופרים לעומקו, כך ע"י קניני התורה אדם מתהפך מחומרי להיות רוחני.